

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

"Tasdiqlayman"

GulDU rektori

M.T.Xodjiyev

2024-yil

TARIX KAFEDRASI

**ETNOLOGIYA
FANI SILLABUSI**

(ET1204)

Bilim sohasi:	200 000–San'at va Gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	220 000 – Gumanitar fanlar (tillardan tashqari)
Ta'lim yo'nalishi:	60220300-Tarix (mamlakatlar va yo'nalishlar bo'yicha)

Guliston – 2024

© Ushbu hujjat Guliston davlat universiteti mulki hisoblanadi va uni oluvchilar uchun maxfiy bo'lib, to'liq yoki qisman nusxa ko'chirilishi, tarqatilishi yoki ko'paytirilmasligi yoki uchinchi shaxslarga berilmasligi kerak. Ushbu materialni ko'paytirish, tarqatish, nusxalash, oshkor qilish, o'zgartirish, tarqatish yoki nashr etishning har qanday shakli qat'iyman man etiladi.

Kun	
Avgust 2024	U s
	Tuzuvchi: U
	Taqrizchi: B.Samadov – GulDU Tarix kafedrasi katta o'qituvchisi

Izoh: Ushbu fan sillabusi Cambridge university, Manchestr universiteti va Lomonosov nomidagi MDU ta'lim dasturlari asosida takomillashtirildi.

Mundarija

ET1204: Etnologiya

1. Fan tavsifi
2. Fanning dastlabki rekvizitlari.....
3. Fanning maqsadi.....
4. Ta'lim berish natijalari.....
5. Ta'lim berish usullari.....
6. Soatlar/Kreditlar.....
7. Fanning tarkibiy tuzilishi.....
8. Talabalar bilimni baholash.....
9. Adabiyotlar.....
10. Akademik talablar.....

1.Fan tavsifi

Talabalarda dunyo aholisini uning mavjud xususiyatlariga ko'ra klassifikatsiyalarg ajrata olishi, xalqlarning etnologik guruhlari va komponentlarini aniqlay olshi hamda mintaqalar miqyosida aholi etnologiyasini tadqiq qilish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

2.Fanning dastlabki rekvizitlari

Bu fandi o'zlashtirish uchun umumiy o'zbekiston va jahon tarixi fanlarini o'zlashtirgan bo'lishlari kerak

3.Fanning maqsadi

Talabalarni etnologiya fanining tarixi, uning maktablari, dunyo xalqlarining klassifikatsiyasi hamda yer yuzidagi aholi etnologiyasini uning geografik joylashuviga qarab o'rgatishdan iborat.

4.Ta'lim berish natijalari

Ushbu fanni muvaffaqiyatli tugatib, talabalar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'ladi:

- Etnologiya fanining maqsad va vazifalari, moddiy va ma'naviy madaniyat, xo'jalik xususiyatlar, etno-madaniy jarayonlar, g'oyaviy qarashlar masalalari va ularning taraqqiyot bosqichlari, ulardan ilmiy maqsadlarda *foydalanish haqida tushunchaga ega bo'lishi* lozim.
- tarixiy ma'lumotlarni ilmiylik, tarixiylik, xolislik asosida o'rganish. Muzey ashyolari va internet ma'lumotlarni, arxeologik va etnologik manbalarni mustaqil tadqiq qilish, o'rganish *ko'nikmalariga ega bo'lishi va undan foydalana olishi* zarur.
- Muzey eksponatlari, arxeologik va etnologik manbalar tavsiflari, ilmiy tadqiqot institutlari fondlari materiallaridan foydalanish *malakalariga ega bo'lish* kerak.

5.Ta'lim berish usullari

- dolzarb mavzu bo'yicha shaxsiy fikrini tanqid, publitsistik va boshqa janrlar (masalan, esse)da yozma bayon qilish;
 - ma'ruzalar tayyorlash;
 - konspekt yozish;
 - glossariy tuzish;
 - individual va jamoaviy o'quv loyihasi tuzish;
 - keys-topshiriqlarini bajarish;
 - mavzuli portfoliolar tuzish;
 - axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;
 - manbalar bilan ishlash;
 - chizma-tasviriy modellar (intellekt-kart, freym, mantiqiy graf va h.k.) yaratish;
- multimediali taqdimotlar yaratish.

6.Soatlar/kreditlar

6. Soatlar/kreditlar

Ta'lim turi	Ma'ruza Soat/kredit	Seminar mashg'ulot Soat/kredit	Laboratoriya Soat/kredit	Mustaqil ta'lim Soat/kredit	Jami Soat/kredit
Kunduzgi	1-semestr uchun				
	24	24	0	72	120/4
Yillik jami	24	24	0	72	120/4

7. Fanning tarkibiy tuzilishi

№	Mavzular	Soat	Ma'ruza mashg'ulotida ko'riladigan masalalar	soat	Amaliy (seminar) mashg'ulot mavzulari	soat	Mustaqil ta'lim va mustaqil ish mavzulari	soat
1	1-mavzu. Etnologiyaga kirish va tarixi.	10	1.Etnologiya fani predmeti. 2.Fandagi maxsus atamalar. 3.Etnoslarning tuzilishi. Moddiy va ma'naviy madaniyat. Etnoslarning tarixiy turlari.	2	Fanning tarkibiy tuzilmasi.	2	Etnogenez va etnik tarix muammolari. Etnik jarayonlar va uning turlari.	6
2	2- mavzu. Etnologiyaga kirish va tarixi.	10	1.Etnologiyaning mustaqil fan sifatida XIX asr o'rtalarida shakllanishi. 2.Uning vujudga kelishi jamiyatdagi ijtimoiy-tarixiy vaziyat ehtiyojlariga asoslanishi haqida. 3.Etnologiyaning evolyutsion yo'nalishi	2	Etnologiyaga oid manbalar va fanning tadqiqot uslublari. Manbalarning turlari.	2	Etnologik tadqiqotlar. An'anaviy dala ekspeditsiyalari . Diffuzionizm maktabi. Funksional yo'nalish.	6
3	3- mavzu. Dunyo xalqlari klassifikatsiya si.	10	1.Geografik klassifikatsiya. 2.Tarixiy-etnologik viloyatlar. 3. Dunyo xalqlarining antropologik tarkibi.	2	«Irqlar», «irqiy tiplar». Yirik irqlar va ularning xususiyatlari. Kichik irqlar.	2	Xo'jalik madaniy tiplar. Xo'jalik- madaniy tiplarning asosiy belgilari.	6
4	4- mavzu. Dunyo xalqlari klassifikatsiya si.	10	1.Til klassifikatsiyasi. Morfologik va gnosologik. 2.Til oilalarining genetik aloqalari. 3.Etnos va til munosabatlari.	2	Din etnos madaniyatini ng muhim omili sifatida. Dunyo dinlari: islom, xristianlik, buddizm.	2	Urug'- qabilachilikka oid diniy tasavvurlar.	6

			Mustaqil haqida.	tillar		Davlat dinlari.			
5	5- mavzu. Osiyo xalqlari aholisi.	10	1.Osiyo qit'asi xalqlariga oid umumiy ma'lumotlar. 2.G'arbiy (Old), Janubiy va Janubiy-Sharqiy, Markaziy va Sharqiy Osiyo xalqlarining etnogenezi va etnik tarixi. 3. Zamonaviy aholisining etnik tarkibi.	2		Lingvistik va antropologik klassifikatsiy asidagi xususiyatlar. Old Osiyo dehqonchilik va chorvachilik vatani sifatida. Xo'jalik taraqqiyoti.	2	Osiyo xalqlarining ma'naviy madaniyatlari. Xalq og'zaki ijodi.	6
6	6- mavzu. O'rta Osiyo va Qozog'iston xalqlari.	10	1.O'rta Osiyo xalqlarining etnogenezi va etnik tarixi. 2. Irqiy hamda tillardagi umumiylik va o'ziga xosliklar. 3.Aholining an'anaviy xo'jaliklari.	2		Xo'jalik madaniy tiplar va etnik chegaralar nomutonosiqlig i. Dehqonchilikni ng vujudga kelishi, taraqqiyoti. Moddiy madaniyati.	2	Xalq og'zaki ijodi. «Alpomish», «Manas», «Ker-Ogli». Islom va uning aholi ma'naviy madaniyatiga ta'siri.	6
7	7- mavzu. Afrika xalqlari	10	1.Afrikaning geografik holati. 2.Qit'aning antropogenez hudud ekanligini tushuntirish. 3.Irqiy klassifikatsiya. Katta irqalar.	2		Lingvistik klassifikatsiya. Asosiy til oilalari. Afrika aholisining zamonaviy holati. Al Farg'oniy, Muhammad Xorazmiylar asarlarida Afrika xalqlariga oid ma'lumotlar.	2	Etnik tarixi. Paleolitga oid topilmalar. Neolit. Ishlab chiqarish xo'jaligining shakllanishi va keyingi taraqqiyoti.	6
8	8- mavzu. Afrika xalqlari	10	1.Afrikaning ovchi va terimchi qabilalari. 2.Gottentot, bushmanlar, pigmeylar. 3. Qit'aning chorvachilik	2		Afrikaliklarnin g uy-joylari, ularga xo'jalik faoliyatining ta'siri. Idishlar, taomlar. Aholining an'anaviy kiyimlari.	2	Diniy tasavvurlar. Fetishizm, Animizm, Totemizm.	6

			aholisi. Nomadizm. Dehqonchilik.					
9	9- mavzu. Amerika xalqlari.	10	1. Etnik tarixi. Irqiy xususiyatlari. 2.Shimoliy Amerika xalqlari. 3.Yevropaliklar istilos, tub aholisining lingvistik klassifikatsiyasi.	2	Amerika aholisining xo‘jalik madaniy tiplari. Arktika ovchilari va baliqchilari. Tlinkitlar, irokez va algonkinlar xo‘jaligi.	2	Hindularning moddiy madaniyatlari. Din va diniy tasavvurlar.	6
10	10- mavzu. Amerika xalqlari.	10	1.Markaziy va Janubiy Amerika xalqlari. 2. Tillari. 3. Xo‘jalik- madaniy tiplar.	2	Dehqonchilik, ovchilik. Ilm- fan. Dinlari. Qishloq jamoalari- aylyular.	2	Amerikaning zamonaviy aholisi.	6
11	11-mavzu Yevropa xalqlari.	10	1.Etimologik ma’nosi. 2.Yevropa xalqlarining etnik tarixi va shakllanishi. 3. Til klassifikatsiyasi. Hind-Yevropa, Oltoy, Ural til oilalari. Antropologik tarkibi. Kichik irqlar.	2	Yevropa aholisining xo‘jaligi va moddiy madaniyati. Uy-joylaridagi o‘ziga xoslik.	2	An’anaviy kiyimlari. Ijtimoiy turmushi va ma’naviy madaniyatlari.	6
12	12- mavzu. Dunyo xalqlarining etnologik tavsifi. Avstraliya va Okeaniya xalqlari.	10	1.Avstraliya va Okeaniya aholisining etnogenezi va etnik tarixi asosiy bosqichlari. 2.Avstraliya va Tasmaniyaliklarni ng kelib chiqishi.	2	Yevropaliklar ning Avstraliya va Okeaniyaga kirishi. Yangi Gvineya papuaslari. Lingvistik va antropologik xususiyatlari.	2	Polineziya xalqlari. Irqiy xususiyatlari, tillari. Aholining an’anaviy xo‘jaliklari. Moddiy madaniyatlari.	6
	Jami	120	Jami	24	Jami	24	Jami	72

8. Talabalar bilimini baholash

№	Baholash turi	Topshiriqlar turi	Topshiriq soni	Har bir topshiriq uchun ajratilgan ball	Jami
1	Joriy baholash	Mustaqil ish topshiriqlari	5	4	20
		Amaliy mashg'ulotlardagi ishtiroki	10	1	10
		Ma'ruza mashg'ulotlaridagi ishtiroki	10	1	10
2	Oraliq baholash	Mustaqil ish topshiriqlari	2	5	10
		Yozma og'zaki yoki test	2	5	10
3	Yakuniy baholash	Yozma og'zaki yoki test	1	40	40
4	Jami		30		100

Izoh: Mustaqil ish topshiriqlarini baholash GulDU Kengashining 11- sonli bayoni bilan tasdiqlangan "Talabalar mustaqil ta'limini tashkil qilish tartibi" asosida baholanadi.

Talabaning semestr davomida fan bo'yicha to'plagan umumiy bali har bir nazorat turidan belgilangan qoidalarga muvofiq quyidagi formula orqali hisoblanadi:

$$UB = JN + ON + YaN$$

bu erda: JN – joriy nazorat; ON – oraliq nazorat; YaN – yakuniy nazorat.

9. ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Salimov T.U. Jahon etnologiyasi asoslari (o'quv qo'llanma). –T.: 2019
2. Jabborov I. M. Jahon xalqlari etnologiyasi asoslari. –T.: O'qituvchi. 2008.
3. Jabborov I.M. O'zbek xalqi etnografiyasi. –T.: O'qituvchi, 1994.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Jabborov I. M. Jahon xalqlari etnografiyasi. –T.: O'qituvchi, 1987.
2. Этнология. Учебник. Под.ред. Г.Е.Маркова и В.В.Пименова. –М.: 1994.
3. Этнография. Учебник. Под.ред. Ю.В. Бромлея и Г.Е.Маркова. –М.: 1982.
4. Леви-Стросс К. Структурная антропология. –М.: 1983.
5. Чебоксаров Н.Н. Чебоксарова Н.А. Народы расы, культуры. –М.: 1984.

Axborot manbaalari

1. www.ziynet
2. Gulduportal.uz
3. <https://unilibary.uz>
4. www.history.ru
5. www.natura.com

10. Akademik talablar

O'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro munosabat samimiy va beg'araz bo'lishi lozim, talaba mustaqil bajargan topshiriqlarni belgilangan tartibda elektron pochta yoki o'quv platforma orqali yuboradi va javobni ham shu tartibda oladi.